

રૂસતમ-સોરાબનો સંગીત સાર.

ભાગ ૧ લો.

૧. પ્રારંભ.

(જાંજોટિ. હૃદય.)

૧૫૪૦

ગમતાં ગિતડાં ગાવા ચાલો સૈયર રસાર. ગમતાં
 સજની સમજી સાર સુધારો સ્વસંસાર,
 નિર્મળ મનથી સુખરૂપ શીખ
 સુગમપણે સજ સુધડજ નાર. ગમતાં
 ક્યન અસલનું રસવણ કરીને શિખવાની આવી આ વાર.
 ગમતાં

૨. સંસારી કાહણીઓ.

(યમન કથાણુ—ચોતાલો.)

પાર જોનો પાયો નહીં અપરંપાર, કે વિસતાર,
 સુની કહાણી કોણે કાને વારવાર ? પાર જોનો
 કીનો, કપટ, વૈર, અપટ
 વસે જગત માહે મફત,
 ઉદાનવ દેવ પાનવ સર્વ વશવિકાર રહે,
 ક્રોધ, લોભ, જોર, જોમ કારકાર. પાર જોનો
 અમળ અમલ કરે જ્યાં છળ,
 સકલ ગુણ અકલ બુદ્ધિ
 ખોલી લડે માત, તાત, ષક્ષાત, પંભગની, ફાબર્જ, ઉભર્ત.
 લઢતાં વઢતાં અન્યોઅન્ય, હારમાર. પાર જોનો

૧ સારાં.
 ૪ બહેન.

૨ સાંભળવું.
 ૬ બાવડી.

૩ કૈતપો.
 ૭ ભરતાર.

૪ ભાષ.

૩. સોરાબનું દારતાન, વેરભાવનું પરિણામ.

(કેદારો—ખ્યાલ.)

તજો ભાઈ વેરના વેરના વેરના મુજો તમે,
 તનના તાણુને પાપ પરિતાપને સમે
 મન સોંચ્ય સમજણથી સમાવીને,
 જુહિવશ રાખો બળને,
 મનુષ્ય જો ગણાવા ગમે. તજો ભાઈ
 માંભલો વર્ણન રતનનું તહેમતનતાણું,
 કદીમ જે કથણ કઠણ,
 લોહી ફરજદનું વેરી મન થકી,
 બધાણી ન જાણી માની લાંબું કાઠી
 પદરે ખુનીજ દમે. તજો ભાઈ

૪. રૂસ્તમની જુદાઈ ત્રામે તેમિનાની પ્રિયાદ.

(હમીર કથાણ—ખ્યાલ.)

ના ખમાયરે જખમ જુદાઈના, જોડલાં તોડે દીલ
 કઠારી મારી, ભારી, ધારી, કારી. ના ખમાય
 રજવળતી તેમિના રડતી તહેમતનની તરસે,
 તરછોડી ન જા હું દાસીને, ઉદાસીને, છું ગમખારી.
 ના ખમાય

માન માન મન સમજાવે રૂસ્તમ,
 જો જો છો છો રેહરે! મનથી ગમ તું કર કમ,
 જીગર વિવેછે ગમ તું જ રમુજગમ,
 રડે તેમિના તજી મોખત મારી. ના ખમાય

૫. તેમિનાને રૂસ્તમનો સંધેઆરો.

(મેહાગ—ગજલ.)

કહે રૂસ્તમ જીગરના ગમ જીગર રહે રહે,
 રૂજય કમ દિલે જખમ હરદમ કહે કહે. ૧.
 એક દીલ, વચન એક, મોખત એકજ હે! નેક,
 તું પર છે ને તું પર રેહશે જુદાં થએ થએ. ૨.

હુંદવા કુશમનો શીર જવુ ધટે હોય ને વીર,
મૃજુ જીદાઈ ખાતર લડાઈ મેદાન ગએ ગએ. ૩.
આરામ એશ્, કુટુંબ એશ્, પડાશ દેશ્, નહી હંમેશ્,
નભે ન લેશ્ કંઈ વિશેશ્ વખત વહે વહે. ૪.

૬. પ્રજંદને માટે રૂસ્તમની ઈધાણી.

(જંજોટિ—૨પો.)

નૂરમંદ નંગ ખેમુળું નીશાનનું સાણી તું સાનમાં
સાચવી લેજે, લેજે શુભ સંભારણું. નૂરમંદ૦
જણે તું ખેટી જો સજલે આ ચોટીને, અગર ખેટી
દલેર તો બાંધજે બાંધખાણુ. નૂરમંદ૦

૭. સોરાખ.

(ગરખી.)

સખીઓ સ્તુતી ગાવો સોરાખની સંગીતથી,
પુત્ર પહેલવાન પરમપ્રીય પ્રીતથી. સખીઓ૦
સુંદર સિકલ તેમિનાને તહેસ્તન તણી,
નસ્યો અવતસ્યો રૂસ્તમ ખીજો શીરમણી,
જીવો મસ્ત અંગ હમણું ગુપ્ત રીતથી. સખીઓ૦
જમશેદનો જલ્કાટ આફતાબ સુખી,
કરે હોશાન હોસંગ સમ માત સુખી,
સર્વ ખોલચાલ પહેલવાની રીતથી. સખીઓ૦
કદે મહિના એકે ઉગ્યો વર્ષથી વધુ,
વર્ષ ત્રણમાં ત્રાહિ ત્રાહિ કરે શહેર સંધુ,
વર્ષ દસમાં નહસાડે સર્વ ભીતથી. સખીઓ૦
જઈ ઘોડદોડ રમે ચોગાન દડી,
મગર મરછ મસ્ત વાઘ સર્વ લીએ લડી,
જંગીઓ સંગ જંગ મચે જીતથી. સખીઓ૦
શસ્ત્રઅસ્ત્રબંધ કમર તંગ નીસચ્ચો,
મુદઈના જીએ શીર દલેર દીકરો,
સુવે ધરાન હવે નિંદમાં નચિંતથી. સખીઓ૦

૯. પિતાને ઓળખવા માટે સોરાખનો તકાઓ.

(ગોંદ મહલાર—કુમરી.)

પદર પિછાણવા નિશાન માત દે બતાવી,
હું જો ન જાણું નામ કામ મુજ તાતનું,
રસ્તાએજ ઉઠાઉં જંગે જીહાન સનાવી. ૫૬૨૦
ફરજ ગરજ થકી પુછું મા તને પટાવી,
અજાણુપણ મુજ લાજ લેયછે હુટાવી,
લાજ કાજ કહી દે, હિત તુંજ હઠાવી.
જાણુ નહી જાન સલામત રહે કો છુપાવી. ૫૬૨૦

૯. સોરાખને તેમનાનો નશિહતી ઠપકો.

(છાંયા—ખ્યાલ.)

હે ! હે ! હે ! હકીકા, બેકામ, અહંકારી,
હે ! હે ! હે ! દે છોકી યુમાની ભારી,
છાલકા મનને જાણે બૂધણુ, તકોબરી તારી. હે ! હે ! હે ! ૦
વાત ન વજે તારી તાણુને તુંદીથી,
માગ નમન્તાઈથી,
ચાહી માશી અભિમાન ઉતારી. હે ! હે ! હે ! ૦

૧૦. સોરાખે પોતાની માથી માગેલી માફી.

(જીંજોટી—કુમરી.)

માફ કર માફી કરરે ! નવ કરે ફરી યુનાહ,
કુણુ તુંજ વણુ મુજ દે પનાહ ? માફ કર૦
ટાલ સંતાપ કહી છાપ પ્રતાપ આપ,
આપ રજનકની જાણું બિના. માફ કર૦

૧૧. તેમનાએ જાહેર કરેલો ભેદ.

(જીંજોટી અને બેહાગ—ખ્યાલ.)

પુત્ર તુંતો પિતાનો પ્પાનદાની રે,
નિશાની નરીમાનગી યુમાની માગીલે. તાત૦

બેટા ! પિતા પુજનો પીલતન પહેલવાન,
શામેસવારના રસ્તમનું પું રસંતાન,
ધરાન પુરાન જીહાનમાં માન,
નામદારી છે વખાણી. પુત્ર પુતો૦
શામ નરીમાન જમશેદથી પિછાણ,
નામ નસલ છે અસલ તોખમવાન,
બુત બુલંદ બુજર્ગીદાર ખાનદાન,
દલેર દીલ પેશાની. પુત્ર પુતો૦

૧૨. આપની જાણ થવાથી સોરાબનો હરખ અને ઊમેદ.

(જીંભેટિ—ગજલ.)

સુણી વર્ણન હરખે તાતતણું ખીલે ગજ ગજ છાતી જવાન તણી,
વાત કરી જવા તાતને મળવા માતને જંગ મેદાન બણી. ૧
કદમ પંદરનાપર જઈ ચૂમું આક પનોતા પગ તલે,
આપને મિટું આપજ હેતે જવા માત છે આશ ધણી. ૨

૧૩. જેવી મા તેવાં બાળ.

(દેશ અને કાશી—દાદરો.)

આડ તણું જેમ ફળ, વૃક્ષ તેમ છાલ,
ખીજ તણો રોપ જેમ, માત તેમ બાળ. ૧
છાપ તેમ બાત પડે, આપ તેમ રખાલ,
નામ જેમ તેજ તેમ, માત તેમ બાળ. ૨
દામ તેમ કામ જેમ, રાગ તેમ તાલ,
કીર્તિ તેમ કૂલ જેમ, માત તેમ બાળ. ૩
મિષ્ટ તેમ સ્વાદ જેમ, તાપ તેમ આળ,
દેશ તણો વેશ તેમ, માત તણું બાળ. ૪
નામ તેમ ખ્યાતિ અને દ્રવ્ય જેમ માલ,
કુલની સુગંધ જેમ, માત તેમ બાળ. ૫

૧૪. શુરો કોણ ?—સોરાબની તકરાર.

(દેશ—ખ્યાલ.)

શુરો નસ્યો નર કોણ ?
 બનથી ને જવા ન ડરે,
 હિમતે કિમત કરે. શુરો
 કીર્તિ કાજ તારાજ રાજ કરે,
 ફનામકાન દુશ્મનોના,
 ગામના ગામ કરે જીતી સમસાન, બળવરે. શુરો

૧૫. સોરાબની જીદાઈમાં તેમિનાની પ્રિકર.

(ગરખી.)

શું જાણ સખી દિનદિન નવ વીકા વીકા વીકરા તણા ?
 મુશય સખી કાયા કોમળ વણુ દર્શન સોરાબનાં શું જાણ
 મુજ છાતી ફાટી ફિકર વરે,
 નહી પુત્ર માતાના દિલડાં કડે,
 નહી એન નહી આરામ જડે. શું જાણ
 મુજ શીરતાણું સરતાજ ગયું,
 મને લાડ પમાડતું કોણ રહ્યું ?
 દોષ આનંદી આરાબંગ થયું. શું જાણ
 હવે માયું દુવા હું દાદગરથી,
 કેવે યાય સપુત અપ્પતાવરથી,
 યાય બંદગિ સફળ હું પામરથી. શું જાણ

ભાગ ૨ જો.

૧૬. દેજે સરેદ ઊપર હોમાને ઊસકેરેલો
સોરાખનો ધસારો.

(ખમાચ—ચોતાલો.)

જંગી જમસમ મુકાવ દેજ સરેદ રેવજ ખુલ્લવ,
 ઝમક ધમકથી ગઢ થડથડ ધડવાય ધમધમાવ. જંગી
 જઈ પુકાર આપ્યો સોરાખ તુરાનિ હું સરદાર,
 શરણે મુજ આવ, હજાર, નાશ થાતું ગઢ મુકાવ. જંગી
 મુરખ તુરક હે ! ખોલ્યો હજાર હવે,
 ચાલ જા ! ચાલ જા ! પાછો ફરી,
 પ્રાનદાન દે દહિં દયાથી જવા, દુધમળ વય ખાતર
 જીવ લઈ-હાસ, જરખના ત્રાસ યુરજ આખાસથી શીર મુકાવ.
 જંગી

૧૭. સ્ત્રીની હિમત.

(લાવણી.)

અખળા જાતી કમળ ભાતી નાર ગણાતી નખળી નહી,
 મખળા છાતી શુર મદમાતી સદયુણમાં ઉભાતી રહી.
 અંદ્ર રેકાન્તિમાં વણુ ભાન્તિ રેકમળવદનિ કોમળ ખરી,
 પણુ દિલ્લની દ્રઢતામાં ચઢતી શક્તિવાન શુરી નરી.

“નારી નામે નરથી વડી,”

ભારી કામે પગથી ખડી,

હારી ઝૂર નવ હિમત કદી,

સારી ખ્યાતે જગમાં રૂડી,

સદયુણ પ્રકાશગી કીર્તિમાં નિશ્ચયિન જાંદગી જાતી વહી.

સખળા છાતી

નામે નાશુક જોમે જોરાવર જાતી જોખનવાંતી,

કેળવણી જેવી મળે તેમ કમળા ખીલે કુલવાંતી.

હિલ્લી મારતો ખરાડ સોરાખ,
 સમથેરના, લઉં સમથેરના સમ ધરાની. હાહાહાહા
 પોલીખ, હાહાહાહા, પોરકા, હાહાહાહા,
 પાળણે, હાહાહા, યુમાની, હાહાહાહા, પાળણે ધર જઈ યુમાની,
 અટવાથે અમથો, હાહાહાહા, જંગમાં,
 પહેલવાન, હાહાહાહા, પહેલવાન શુરામાં પુરાની. હાહાહાહા
 મકારે આરત ! પુકારે સોરાખ,
 કતલે કરીશ મેમાની, હાહાહા, કતલે કરીશ મેમાની,
 ખુનરેજમાં આક થયે બળા,
 બદલે તારી, હાહા, બદલે તારી બેધમાની. હાહાહાહા

૨૦. શોરાખને ગોદાપ્રરીદની ધમકી.

(ખમાચ—દાદરો.)

બુદ્ધ્યું બલા ભમિત મન વણુ સમજણુ અજણુપણે, કેમ અને ?
 પૃથ્વળુ કઠણુ બંધણુ વચન દુશ્મનમાં મગપણે ? ભમિત મન
 જંગ મચાવા આવથે જાણુથે રસ્તમ જો,
 ટકીશ ત્હેમનસું કેમ ? ખોહશ જીવ નોંધાનપણે. ભમિત મન
 રસ્તમથી નવ બચીશ એકે જીવ ફોજ તણો,
 દલેરીપર દયાથી કહું બચાવ જન શાનપણે ભમિત મન

૨૧. ગોદાપ્રરીદની મોહબતથી સોરાખનો જખમ.

(કાશી—ટપો.)

મહાતાખ છુપ્યો વાદલામાં,
 મહેરે મોહ્યું મન મારૂ લુટીને. મહાતાખ
 કરી તું દિલે જખમ, કાવો શિકાર ફદિ,
 મને જીતી કાવો ફજેત ફતેહના બદલામાં. મહાતાખ

(ગજલ—ખમાચ અને કાશી.)

ગયો મહાતાખ મોહન મુખ શિહા વાદળે છુપાવી,
 ચશમને નૂરમંદી શુંદર કાન્તિ બતાવી. ૧
 ગઈ જીતી શિકારીને જે હરણી થઈ શિકાર,
 જખમ કરતાં થયો સામો જખમ જીગર લુટાવી. ૨

યયો કેદીજ કેદીનીજ બેડીએ બંધાઈ,
જીતાયો હાથ હારેલીને ગઈ જે નવ જીતાવી. ૩

૨૨. હોમાને સોરાબને દીવેલી નશીહત.

(ખમાચ—ટપો.)

તું ના જા મોહના રાહમાં ફૂંસી પહેલવાન,
નાદાની જનાની તજી દે દે. તું ના જા
નવ માનવ દાનવ બુદ્ધિ બળને કદી જડી
ઘડીબર રે ! કરારી સ્ત્રીના છંદે. તું ના જા

૨૩. રૂસ્તમ ઊપર શાહ કેકાઝીસનો કોપ.

(વાઘેશી કાનડો—ચોતાણો.)

કાળું મોહ રૂસ્તમ તારું હું ન ચાહતો,
જા રે જા સંડાલ ! થા કંગાલ કદમે નાપેદા. કાળું મોહ
નવ ગણ્યું માન હુકમનું, ના ગણ્યું તાજનું,
દોસ્તી નવ રાજતણી, ફરજ લાજકાજ અદા. કાળું મોહ
અગર હોત સોડમાં સમથેરતો,
હું કાપીજ નાખતે પાપી શીરજ તૂતજ,
વેર થકી કેહરથી જનથી બેજન કરત હું,
પણ ગેવ ! લે જીવ એનો, શખ્ત મારો રેહ મદા.
કાળું મોહ

૨૪. શાહ કાઝીસને રૂસ્તમની ગાળો

અને અપમાનો.

(ખહાર કાનડો—ખ્યાલ.)

ઓ ! કમિના કમ્અશિજ ! કમજાત !
શોખ અશમ ! શરમ વણના !
તુચ્છ ! તુચ્છ વરણના ! નાપેકાર ! જેરી વીધુ ! અજગર !
જે વડે રોશનબક્ષ તખ્ત થયું, તે હું, હિંમત,
તરફ કરી તુંડ નચુણુ વચન વાત ? ઓ કમિના !
મજાત વજાત નવ તાજ ન રાજ, જો હતે ન દીકું હોતે,
શાહ છે તું મુજથી,

તકસીર એ થઇ હુંથી કે વીછુથી ઈચ્છ્યું અમૃત,
જુરાથી બલાઈ ન થનાર ! વૃંશું કરનાર જીવનીજ ધાત ?
ઓ કમિનાં

૨૫. ખેલવાનોને રૂસ્તમની છેલી સલામ.

(સીંધુરા—ખ્યાલ.)

સંકટનો આજરે સમેઠે, મરદારે ! સાચવજો રાજકાજ. સંકટનો
છેલી સલામ કરી જાવું ન જોશો કરી,
અરજ કરું રાખો દેશની લાજ,
તદખીરે ટાલજો પુરાની આકૃત,
સોરાખ સામા ઈલાજ કરી કાંઈ સોરાખ સામા ઈલાજ.
સંકટનો

૨૬. ગોદરજનું શાહ કાઝીસને થંડે પાડવું.

(સીંધ—ટપો.)

વિચારી જો કરી, સંભાલશે, હો શાહ ! કોણ આ બાજુ ? વિચારી
કોણ રૂસ્તમ વિણા સુખ દેશને દે
છોડી ને દીલે દેહેસ્ત ? પાદશાહ ! ખાલ, ગોર કરી. વિચારી

૨૭. કાઝીસનો પસ્તાવો અને રૂસ્તમને મનાવી લાવવાની અરજ.

(સીંધ—કુમરી.)

જવોરે રૂસ્તમને મનાવોરે !
મને પળપળ થાય પસ્તાવોરે ! કેમ હવે થશેરે ! જવોરે
મનાવા જંગીને આંજુમન સંગે, ચાલ્યો ગોદરજ આવો રે;
અકાબર તેજ ને દેશથી દાલે. સંપે તૈયાર સહુ થાવો રે !
જવોરે

૨૯. રૂસ્તમને ગોદરજની સમજૂતી અને આજેજ.

(મિયાંકી મહજાર—ખ્યાલ.)

આલમને તહેમતન તું દે પનાહ;
શત્રુ સોરાખે સર્વ ત્રાસે, રૂસ્તમ, તું વીણા,
શો કીવો અમે યુનાહ? આલમને
થયોછે શાહ પચેમાન,
અવજ કસુરની તું થી દરયુજર થકી આપ્યો હું;
હાથીઓના ખોહમાં પશુ મરે કે શું?
પશુપાળ, પ્રજાપાળ, રક્ષણહાર, તું જ વતન
કેમ કરી દેશે થવા ફના? આલમને

૨૯. ઈરાનની મદદે રૂસ્તમ પાછો પ્રયાતી ખુશાલી.

(દિશ અને પીલુ—હુમરી.)

ભારી ખુશાલી ઘેરેઘેરે ચાલે,
આપ્યો વીર મનાયો, સાહે થવા મહાલે. ભારી
રૈયત રીજે રીજે, દેખીજ દલેરની લડાઈ તૈયારી;
શત્રુને હરાવા, સ્વદેશ બચાવા, ઢાઙં ફોજ ઢાલે ભારી

ભાગ ત્રીજો.

૩૦. લડાઈની ધમાલ અને ધુનરો.

(કલ્યાણ—ચોતાલો.)

છુમછુમછુમ, ઝુમઝુમઝુમ, હુમહુમહુમ, ધુમધુમધુમ,
ધમાલ ધાડ ધધાયજી. છુમછુમ
રદદામ ગડગડે ધૂંધૂંધૂં, ભુંગલ ભુકે ભુંભુંભું,
તંતવાલ તુંતુન તુંતુન, વાગતું પરગાંમ
કરર ધૂં કરર ધૂં કરરરરરરરધૂં,
ખાણખાણતું સાજ ગણગણતું ગાજે
સવારીસું જાયજી. છુમછુમ

વીજલી ચમકે તરવાર તેજ તણી,

કાપી શત્રુ સપ સપ સપ સપ

બાણ છુટે સરસરસરસર,

બડકો લઈ ધૂં ધરસરસરસર,

ઘડકે નેજા કમાન તીર,

ધરતી ઘડકે ઘડાકબંધ, ધૂલ ધુમાડા ખૂમ ખુમાટા જૂમિ જૂમિએ

સૂરજ વાદળ છાંયજી. ધુમધુમ

૩૧. રજમના છુપાં ખુન ઊપર સોરાબનો કોધ.

(દેશ—ગજલ.)

ગયું મેંદુ રેંસીને વર ગોસ્પંદની મંફમાં જઈ,

ગોસ્પંદ લાચાર સમ રજમ પાકમાં પડયો પાકસાર થઈ. ૧

ઉકલેછ લહુ કેર વેર લઈ ચશ્મોમાં ચઢયો આતશી કિના,

હિચકારનો નાશકાર હું આશકાર છું મારતો મુદઈ. ૨

ખતાવું લાલાવું ચમન મેદાન લહુની હોરથી,

જમ થાવું રજમના ખુનીનો એક એક જીવ હું લઈ. ૩

૩૨. સોરાબની હજરથી પરપુછ.

(ગજલ—સીંધ કાશી.)

રાસ્તીની છે કીર્તિ ધરાનમાં,

કહે હજર, મશહુર કુલ જહાનમાં. ૧

કેહ, કોણનો તે ઉરે કિરમજી,

ખૂશીદેપેકર ઉડે ધજા ગજી? ૨

શાહ કાઉસનો એ તંબુ ખુલંદ,

હજર કહે, ઓળખ તે નૂરમંદ. ૩

વળી આ મંડપ, વીર ખતાવે,

દમામ પીદેપેકરે જંગ સત્તાવે? ૪

એતો આરામધા તુસ દલેરનો,

સરદાર જે, કેહ હજર, નરેસેરનો. ૫

વારં આ છાવણી હારે કટાર,

કોણ ધણી કોણ સપેહમાલાર? ૬

લેછે ઝુલાણુ જેમાં જરરીન હાથી,
 ઉભાછ જેના નવજવાન સાથી ? ૭
 જાણુ એ કેશવાદ પીલતન ઈરાની,
 આપ બેઠા ચાલીસનો યુમાની. ૮
 તંબુપર તંબુના સવાલપર સવાલ
 પુછ્યા, પામ્યો અનેકના હેવાલ. ૯
 ગેવ, ફરીબોજ, ગોસવાદ, રાહામ,
 દીકાં નિશાન નામ કામ ને કામ. ૧૦
 પણુ ના પિછાણી ઈધાણી પદરની
 બળ્યો આગથી નીરાશ જીગરની. ૧૧

૩૩. રૂતમનો ડેરો સોરાબે આજખવો.

(જાંજોટિ—કુમરી.)

લાલ કેવો ઝંકકે રે ડેરો જરદાર, હજીર ખતાવ. લાલ
 ગાથાની ઝુંડો કયાની નસલનો, નવ નિશાન છુપાવ. લાલ
 અજદાપેકર ધજા ફલકપર, ગોભે મહુ સરપાવ. લાલ
 અણુદીક, અણુનમિત જંગી બિરાજમાન, શુભ વર્ણુન સુનાવ. લાલ

૩૪. સોરાબને હજીરની ઊલથાપ.

(દિશ અને પીણુ—દાદરો.)

છાવણી રસ્તમની ખરી, કેમ કરી બોલે હો,
 હાજરી છુપાવી હજીરે હરીફને ટોલે હો. છાવણી
 હું ન સમજતો કહે હજીર, પરદેશી એ કો વજીર,
 એ નિશાન ચીની ડોલે હો. છાવણી

૩૫. સોરાબનું પ્રી પુછવું—હજીરના પ્રી અખાડા.

(જોજવંતી—જપતાલો.)

મસ્ત અંગ દસ્તખંદ બાળુનો બિરાજમાન,
 ગડગડાટ પેઠે ગજ સિંહ ધુજવતો છે કોણુ જો ફરી. મસ્ત અંગ
 ના મુને વધુ ખખર, કહ્યું મેં હું ધારતો તે,
 લેખાથ દીસવાથી, પુછે શું મને કેદ કરી ? મસ્ત અંગ

૩૬. સોરાળ અને હજીર વચે તડાતડી.

(જાંજોડી—ટપો.)

ઝટ ખોલ કેમ કરી રસ્તમ આ જંગમાં નહીં આપ્યો હોય ?
 વણુ સેનાપતિ આવે શું કાઉચ આંહી ? ઝટ ખોલ
 ડરે તુંથી શું સેનથાહ, કે તરદી દે તેમતનને ?
 તેતો જાણુલમાં, મોજમાં ચકચૂર હશે ખાહોશ કંઈ. ઝટ ખોલ

૩૭. સોરાળનો હજીર ડીપર કેહર.

(સીંધુરા—હુમરી.)

લાજ મન વથ ગધ,
 પાપવથ દુશ્મન હવસવથ લખ્યાડી લાખમાં શેધે,
 ઉછેલે જીગર લહુ ઉકલી વેરમાં
 જોઈ તારી ડગ્યાજી ભારી. લાજ
 શાનું ખમું હું અપમાન તું નીચનું ?
 લોટ ખાઈ લાત, ધૂલ ખાકમાં,
 કતલ કરે સહુની ખુનખારી. લાજ

૩૮. સોરાળની આજેજી ડીપર રસ્તમનો અનાદર.

(શ્રીરાગ—ખ્યાલ.)

હે આલીશાં ! રે શી નિશાનો દઈ
 વધાઈ રે, ખુશાલી રે કેહરે વેહલી
 આજખવાને રે, જો હોય તું રે
 રેહમી તેમતનરે જાહેર મુજને થા. હે આલીશાં
 લડવું નવતો જરે ! પટપટરે શી ?
 રે સાચું કહણું રે ના રસ્તમે,
 હે ખાજ ! નામ સાચે શું રે કામ ?
 લડવું મરવું હરવું ડરવું હડવું જંગમાં હોયતો જા.
 હે આલીશાં

૩૯. પોતાની નીરાશામાં પોતાના માઆપ જાગ પોતાના ભાઈની મારફતે રૂસ્તમનો પંગામ.

(પુરીયા—ખ્યાલ.)

મુવું તે ગધુંજ ગધું, નવ ફરી ફરી આવે રડવાથી,
ત્યારે શાની પાડે કાંઈણી રૂદને રૂદને, માતમે માતમે,
ગધું જ્હાણું તન તેને,
પુછજે માવતરને જીંદગી રહી કોની ? ગઈ કોની. મુવું તે
જો આવે મારી અજલ જંગે,
હરગેજ કોઈ રડયોતા, બળયો ગમ કરયોતા,
જીંદગાની ફાની છે ફાની, અમર કોની ? સદા કોની ? મુવું તે

૪૦. રૂસ્તમના વખાણ.

(મુજતાની—કુમરી.)

રૂસ્તમના શું વખાણ, કરીશું રૂસ્તમના શું વખાણ.
મસ્ત દસ્ત દલેર દેવખંદ, જૈફિએ જંગમાં જવાન, લડતાં
કરીશું
અંગ સંગીત પાહડી અજાબોજ, ધુનવે આસમાન, પુકારો
કરીશું
દરિયા નીલની પેડે ઉછલે, પીલતન એ પહેલવાન, સત્રુપરો
કરીશું

૪૧. સોરાબની સુલેહ ભરેલી રૂસ્તમને અરજ.

(પરજ—ચોતાણો.)

રે તું જંગ રંગ ભંગ માની,
અબાણી ધુલધાણી ન કર જાનની તું હાંણી. રે તું
બુજર્ગીમાં એશઆરામ, મુખે મુજર જીંદગાની,
તેજ સમસેર તજ, મારે મુખન માની. રે તું

૪૨. રૂસ્તમનું નામ જાણવાને સોરાબના કાલાવાલા.

(કાશી—કુમરી.)

રે બુદ્ધા ! જરા નામ જાણાવી દેરે ! હડ કર નારે વીર ! જરા
નામ સંગ કામ શુંરે ? જાણુ જાણુ બુદ્ધાજરે,
મહાવીર ! જરા નિશાન બતાવી દેરે ! હડ

૪૩. રૂસ્તમના હાથ ઊપર ઠગાઈ આવવા સાથે સોરાબને હોમાનનો ઠપકો.

(પરજ—ખ્યાલ.)

નવ ડાપણુ માનું જુવાનમાં, અણુજાણુમાં, નાદાનમાં,
નવ હારે ત્યારે હારે જ્યારે જીતે ક્યારે બારે ત્યારે !
નવું જારે ! દુર થારે ! રણરાનમાં. નવ ડાપણુ
ફસું ફરી નવ ફરેખી ફંદે, પસેમાન થઈ કહે સોરાબ,
જતો મુઠું મુઠું ન મેદાનમાં મેદાન. નવ ડાપણુ

૪૪. રૂસ્તમની પોતાના કુવતને માટે પ્રાર્થના.

(ભૈરવ—ચોતાણો.)

સાંભળ યજ્ઞદાં તું, આજીજી બંદો આજેજ હાલે કરે,
આજી કૌવત દે જો અસલ હતું મારું. સાંભળ
આજક હરે પહેલવાન, જયજે લાજ મારી,
દે જોર મુઠું મંહારું. સાંભળ

૪૬. કુસ્તી છેલી.

(કાશી અને ખમાચ—કુમરી.)

ચાલી જંગ મચાવી રંગ મંગ જંગી રહી જાજીરે. ચાલી૦.
છાતી દંગ આશા ભંગ કરતો ઉમંગ પાજીરે,
કરી તંગ તુરંગ આંગના, મસ્તી કુસ્તીઆજીરે. ચાલી૦

૪૭. જખમી સોરાખની અપ્રસોસ.

(ખમાચ જીલો—કુમરી.)

દરશન વણુ આંખ્યો તરશી રહી,
તરશી રહી તરશાવી રહી. દરશન૦
જૈફ પિતાની ધરડી આંખ્યો ઝરશે,
પુતના લહુથી વરશી રહી. દરશન૦
પિતા રૂસ્તમ મારો પકડી પતાલથી,
લેશે જીવ તારો વેરશી થઈ. દરશન૦

૪૮. સોરાખની ઈધાણી સાફ રૂસ્તમની તત્તપ.

(પીલુ—ખ્યાલ.)

દીકરા ખતાવ કાંઈ આશ, નિશાની, ખતાવ હો ! દીકરા૦
જાણુ હુંજ રૂસ્તમ ખાપ તારો બન્નકમ,
નાશ થઈ જીવની આશ, ખતાવ હો ! દીકરા૦

૪૯. રૂસ્તમની માતમ અને આપઘાતની કોશેશ.

(પીલુ—ટપો.)

હો ! ધુટયં રે ! ધુટયં ! ભાગ્ય ભવિષ્ય ધ્યાનત નવ

૫૦. માતમ અને આપઘાતપી. પોતાના કાકાને સોરાળન.

(૫૨—કૂમરી.)

અતિથય કરતાં માતમ રોકો તાતને, કાકા !
બસ કર કરવી આત્મ જીગરની ઘાતને, કાકા ! અતિથય.
કિમ્મતમાં મુજ અજલ લખી જો,
બાપ હાથથી હરવા, મરવા,
યાદ કરી મુજ માતને. બસ કર૦

૫૧. સોરાળનો છેલ્લો સન્નામ.

(૫૨જ સોહૈની—ગજલ.)

બસ કર ગમ રે બાપ ! કહે સોરાળ કરું છેલ્લી સન્નામ,
હૃદય બંધાતી છાતી ખેંચાતી જીભે તારું જ્વાલું નામ. ૧
બેઠા કર માફ પાપ થયું મહા, બાપ કહે દાખી છાતીએ,
ચુમી ગાળો જ્વાલે બેઠી તાતનું કચું માફજ કામ. ૨
મારી દર્દ મુદ્દર્દ તુરાની કર લશકરપર તારી મહેર,
એટલી વિનિતિ સેવટની, ફરિયામય છેલાં કલામ. ૩
જ્વાલો માને યાદ કરતો સુતો આખર નિંદ બેફામ,
જોખનવંત અંતે મુઝો બાપ થયો નામે બદનામ. ૪

૫૨. દુરતમનું અસહિય કુખ—કાકોસની નશિહત.

(માલકોસ—ખ્યાલ.)

આમ કલ્યાંત રે રવાન કાજ કદી ધટીટ ના,
તુંજ તન મન ડેરવી શાંત થા ધિર ધરી વીર કંઈ,
નથી માનતોરે જીવ આ ! થોભ ! આમ૦
હરે ના જીવરે ! મરવા દો ! ન થારે ! ન થારે નાદાન તું !
હવે નહી, સાર કંઈ, ગયું નામતો જીવ શું ? થોભ ! આમ૦

તાચારી ભરેસો વિલાપ.

(આશાવરી—ખ્યાલ.)

ધૂણ, કુણમાં કાંઈ, દેશ વિદેશમાં બાઈ,
 તારી વતનની કીર્તિ, લુગાઈ. ભરી મેંતો
 હા ન જાય કાંઈ પાપી વેરની થઈ જે લગાઈ,
 ખુનખાર હાય પુત્ર ઘાતક, જીંદગીની કરી શાહી.
 રે બાઈ ભરી મેંતો
 ખેશ કુટુંબ સર્વ લ્યાનત નાખ્યે, રડ્યે બાપ બપાઈ,
 તેમના મર્યે સંગ તું દીકરા, જન કરી કુર્બાન પુને,
 ભાણરે ! સોરાખ ! પિતા સંગ સુખ વાણી સુખથી મુને.
 રે બાઈ ભરી મેંતો

૫૪. ગોઢરજનો ધીરજવાન દિસાસો.

(ભેરવી—ખ્યાલ.)

વિનતી સુણરે ત્હેમતન મુજની,
 માતમ મિથ્યા ગમખાર વુંજની. વિનતી
 રસ્તમ સિતમ જખમ ન કમ
 થયો ઠગખાજીથી શત્રુજની. વિનતી
 કુલ આજમ માતમ્ કરે તું સંગે,
 સુણ વાત દિસાસા શાણુ મુજની. વિનતી
 આવતું ન ફરી ગયું જહાણું મરી,
 કરવે માતમ ગુણ જાણુ જુજની. વિનતી

૫૫. તેહમિનાનો મ્હાશોક.

(પુરખી—ચોતાણો.)

હાય ! હાય ! હાય ! હાય ! રડે માય હાય ! હાય ! હાય ! હાય ! હાય
 ખેટા ! ગયો કયાં મુકી તું તારી માય, માય, માય, માય, માય. હાય !
 કરણાજ પનાહ દધ પાક પરવરદેગાર, તેડી લે દાદાર !
 પાંચ ખેટાની વામ મને થાય, થાય, થાય, થાય, થાય. હાય. હાય

(૨૧.)

૫૬. ૨ સી.

(ગોરી-૧૨ખી.)

છળ ટંકા બબેડા તમે ટાલજોરે,
ટાલજો, ટાલજો, ટાલજોરે. છળ૦
દેશ કલેશનો આંત કુલ આજોરે,
દેશી બેશીને સ્નેહથી નિહાજોરે. છળ૦
મુલ કુસંપછે કમખત હાલજોરે,
તજી કુસંપ કુટુંબમાં માહાલજોરે. છળ૦
ગત પરમાત મર્વ પ્રીતે પાજોરે,
સંપ મેલથી મર્વ મંગ ચાલજોરે. છળ૦

(આ સંગીતસારનો ટાપીરાષ્ટ્ર લીધેલો અને સને ૧૮૬૭ ના
૨૫ માં આકટ પ્રમાણે નોંધાયો છે.)

મું બઈ,

દક્ષતર આશકારા છાપાખાના મધે,
રમતમજી નવરોજી અંખાતાએ છાપું છે.

સને ૧૮૮૨.

